

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดระบบการศึกษาในโรงเรียนนั้น มีครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะหน้าที่หลักของโรงเรียนคือการจัดการเรียนการสอน ครูเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความคิดและสามารถแก้ปัญหาได้ ครูมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ครูจึงต้องมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและมีพฤติกรรมอันเหมาะสมอย่างแท้จริง ดังนั้น สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูโดยตรงจึงต้องพิจารณาถึงคุณภาพของครูเป็นหลักสำคัญ ดังที่ได้มีการประชุมสัมมนาในระดับชาติ เรื่องการปฏิรูปการฝึกหัดครู (ประสาร มาลากุล ณ อุษยสา, 2526) ได้มีการสรุปแนวทางการจัดรูปแบบการเตรียมครูให้มีบทบาทและภาระหน้าที่ 6 ประการ คือ

1. เป็นผู้สอนที่มีความสามารถ
2. เป็นผู้อบรมเด็ก
3. เป็นผู้พัฒนา ทั้งพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียนและพัฒนาชุมชน
4. เป็นผู้แนะแนวเด็กทั้งในการดำรงชีวิตและอาชีพ
5. เป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทย
6. เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีคุณธรรมและมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

การจัดการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ในสถาบันที่มีการผลิตครูแต่ละแห่งจึงจำเป็นต้องฝึกหัดให้นิสิตนักศึกษา ได้มีการฝึกฝนหาประสบการณ์และทดลองรูปแบบการสอนต่าง ๆ เพื่อที่จะได้เรียนสำเร็จออกไปประกอบอาชีพครูอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้บรรลุแนวทางดังกล่าว สถาบันเหล่านี้ จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสาธิตขึ้นเพื่อใช้ในการแปลงภาคทฤษฎีมาเป็นภาคปฏิบัติและเป็นสถานที่ที่จะขยายและเพิ่มพูนวิชาความรู้เกี่ยวกับ เด็กวัยต่าง ๆ ตลอดจนการเรียนการสอน โดยได้มีรายงานผลการวิจัยของสมคิด อิศระวัฒน์และ

ฉลอง บุญยานันท์ (2525) สันนิษฐานว่า การจัดให้มีโรงเรียนสาธิตเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคณะศึกษาศาสตร์เพราะโรงเรียนสาธิตมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นแหล่งฝึกงานด้านเทคนิคการสอน งานประจำของครู การสังเกตการสอน อันเป็นการเรียนภาคปฏิบัติหลังจากได้เรียนภาคทฤษฎีมาแล้ว
2. เป็นแหล่งสาธิตการสอน
3. เป็นแหล่งฝึกสอนที่ดี เพราะมีอาจารย์ที่พร้อมจะช่วยนิสิตด้านการฝึกสอน
4. เป็นสถานที่ทดลองทางวิชาการ เพื่อปรับปรุงแนวทางและวิธีสอน
5. เป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เผยแพร่วิธีการสอน แบบฝึกหัดที่ใช้ได้ผลให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

6. ช่วยให้การปฏิบัติงานของคณะศึกษาศาสตร์มีความคล่องตัว

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงสถาบันฝึกหัดครูหรือครุศึกษาว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่จำเป็นต้องเตรียมการสำหรับการศึกษาค้นคว้า วิจัย ตลอดจนการทดลอง เพื่อพัฒนาโรงเรียนและกระบวนวิชาที่พิก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงต้องสัมพันธ์กับเด็กเสมอ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนสาธิตจึงต้องรับภาระหลายประการตามความคาดหวังของสังคมและของวงการศึกษามา

จากความจำเป็นและความสำคัญของโรงเรียนสาธิตดังกล่าวข้างต้น สถาบันการศึกษาที่มีการผลิตครูจึงจำเป็นต้องมีโรงเรียนสาธิต (สมคิด อิศระวัฒน์และคณะ, 2525)

ในฐานะที่โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันการศึกษา ที่มุ่งผลิตครูเป็นภารกิจหลักโรงเรียนสาธิตจึงจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติการ ในด้านวิชาครุศาสตร์แก่นิสิตคณะครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาก่อนระดับปริญญา
2. เพื่อเป็นสถานศึกษา วิจัย ทดลอง ค้นคว้าหาความรู้และแนวปฏิบัติที่จะปรับปรุงวิชาครุศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแหล่งวิชาการ จัดและดำเนินการศึกษาและการเรียนการสอน ในระดับต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนทั่วไป
4. เพื่อดำเนินการสั่งสอนอบรมให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ ศีลธรรมและสังคม เพื่อจะช่วยให้เด็กนักเรียนแต่ละคนได้เจริญเติบโตเต็มที่เท่าที่ควรจะเป็นในทุกด้าน เพื่อจะผลิตพลเมืองที่ดีในอนาคตให้แก่ประเทศชาติ (สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงเรียน, 2524)

นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสวัสดิการการศึกษาของบุตรอาจารย์ข้าราชการ และลูกจ้างประจำของมหาวิทยาลัย (สาธิตศิลปากร, โรงเรียน, 2536)

เมื่อพิจารณาถึงภารกิจหลักและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนสาธิต พบว่าโรงเรียนสาธิต มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการฝึกหัดครู แต่การดำเนินงานของโรงเรียนสาธิต ในส่วนของการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ ศิลปกรรมและสังคมให้เจริญเติบโตเต็มที่ได้นั้น โรงเรียนสาธิตก็ต้องดำเนินการบริหารโรงเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมโดยทั่วไป (อำนาจ ทองโปร่ง, 2528)

หน้าที่หลักของการบริหารโรงเรียนสรุปได้ 4 ประการ ตามแนวความคิดของ โรเบิร์ต เอส ฟิสค์ (Robert S. Fisk) และดร.กัญญา สาทร ได้เพิ่มงานบริหารกิจการนักเรียนเข้ามาอีกประการหนึ่งเป็น 5 ประการด้วยกันคือ

1. การให้โอกาสทางการศึกษา และปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียน หรืองานบริหารวิชาการ
2. การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
3. การบริหารงานเกี่ยวกับชุมชนและการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงินและการให้บริการ
5. การบริหารกิจการนักเรียน (ชูชัย รัตนกัญญาพงษ์, 2527)

ในการดำเนินการบริหารโรงเรียนทั้ง 5 ประการนี้ งานวิชาการเป็นหัวใจหรือแกนกลางและมีส่วนอื่น ๆ สนับสนุนให้งานวิชาการประสบความสำเร็จ (อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์, 2528) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จรินทร์ นาคศรีอาภรณ์ (2519) ที่ว่า งานวิชาการเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องพัฒนาตนและพัฒนาการสอนของตนเอง เพื่อให้ได้ผลดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน งานวิชาการนับว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารควรเอาใจใส่มากที่สุด และยังได้กล่าวถึง สมิต, เคราส์และแอคคิสัน ที่ได้แนะนำให้ผู้บริหารใช้เวลาให้แก่งานวิชาการว่า ควรใช้เวลาร้อยละ 40 ซึ่งมากกว่างานด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะงานวิชาการในโรงเรียนสาธิตทุกโรงเรียน จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาแผนใหม่ ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลสูง ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการตามความถนัด เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกและเป็นตัวของตัวเอง ดังที่ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.อุบล เรืองสุวรรณที่ว่า "...ได้ทดลองทำโรงเรียนสาธิตให้สอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กและพยายามให้

น้ำหนักความสำคัญแก่ตัวเด็กนักเรียน ไม่น้อยกว่าความสำคัญของวิชาการ..." แล้วยังได้พิจารณาถึง บทบาทและภาระหน้าที่ของโรงเรียนสาธิต ในด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการสรุปได้ดังนี้คือ

1. เป็นสถานฝึกปฏิบัติการตามเป้าหมายและทิศทาง ในการผลิตบัณฑิตของคณะมหาวิทยาลัยและสังคม
2. เป็นแหล่งสาธิตและเผยแพร่การศึกษาแนวใหม่ ตามการเจริญเติบโตของการศึกษา
3. มีบทบาทในการประเมินแนวคิดใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย
4. เป็นแหล่งทดลองทางการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู
5. เป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการศึกษา
6. เป็นแหล่งข้อมูลและเผยแพร่ผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและสังคม
7. ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนตามเป้าหมายของการพัฒนาเด็กในทุกด้าน

เนื่องจากโรงเรียนสาธิตมีลักษณะพิเศษในการดำเนินการตามแนวคิดของ ไพฑูรย์สินลาร์รัตน์(ม.ป.ป.) ที่ได้กล่าวว่าโรงเรียนสาธิตมีการเติบโตและก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนสาธิต นักเรียนจึงควรได้รับการส่งเสริมในทุกทาง นั่นคือการเติบโตในทางวิชาการและประสบการณ์ มีการตื่นตัวและเปิดกว้างต่อความคิดและวิชาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ ในฐานะที่เป็นสถาบันที่ไวและไหวตัวต่อวิชาการและความรู้ การเปิดกว้างต่อความคิดใหม่และการตื่นตัวต่อวิชาการจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับโรงเรียนสาธิต

จากความจำเป็นและภารกิจของโรงเรียนสาธิต ประกอบกับความสำคัญของงานวิชาการ เป็นเรื่องที่ต้องทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะสภาพความพร้อมของโรงเรียนสาธิต โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา โน้มเอียงไปทางด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหวังของผู้ปกครองและนักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา (สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม), โรงเรียน, 2535) นอกจากนี้ การรับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนสาธิตยังแยกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นนักเรียนในโครงการสวัสดิการการศึกษาสงเคราะห์ บุตรข้าราชการและลูกจ้างประจำของมหาวิทยาลัยที่โรงเรียนสาธิตนั้น ๆ สังกัดอยู่ ประเภทที่สอง รับสมัครจากบุตรบุคคลทั่วไปโดยวิธีการทดสอบ (ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะ, 2532) ดังนั้น ความสามารถและสติปัญญาของนักเรียนโรงเรียนสาธิต ย่อมแตกต่างกัน

กันไปและเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการเรียนการสอนเดียวกัน จึงน่าจะมีผลทำให้การดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนมัธยมสาธิตแตกต่างไปจากโรงเรียนอื่น ๆ ด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนมัธยมสาธิตและโรงเรียนมัธยมที่สังกัดในหน่วยงานอื่น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีจริยธรรมและคุณธรรม เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการและปัญหาในการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 1.1 ผู้บริหาร ได้แก่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียน
 - 1.2 อาจารย์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการและปัญหาในการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม), โรงเรียน, 2529)

- 2.1 ปรัชญาและจุดประสงค์ของโรงเรียน
- 2.2 หลักสูตรการเรียนการสอน
- 2.3 การจัดการเรียนการสอน
- 2.4 การนิเทศและพัฒนาครู
- 2.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.6 สื่อการเรียนการสอน
- 2.7 ห้องสมุด
- 2.8 การแนะแนว
- 2.9 การประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัย ใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. ผลการวิจัย ใช้เป็นข้อมูลสำหรับครูอาจารย์ผู้สอนในการพัฒนาปรับปรุงตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานด้านวิชาการ หมายถึง การดำเนินการตามขั้นตอนของการเตรียมการ การดำเนินการและการติดตามผลในการปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ปรัชญาและจุดประสงค์ของโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การนิเทศและพัฒนาครู กิจกรรมเสริมหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุด การแนะแนว และการประเมินผล เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูอาจารย์ เพื่อให้ได้ผลการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หมายถึง โรงเรียนสาธิตที่สอน
ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 10 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)
4. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" มหาวิทยาลัยบูรพา
6. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
7. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
8. โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
9. โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
10. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมสาธิต ที่ดำรงตำแหน่งรับผิดชอบ
และมีอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมสายงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการ
อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชา
ต่าง ๆ หรือที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริหารด้านวิชาการหรือผู้ที่ทำหน้าที่หรือ
รักษาการแทนในตำแหน่งที่กล่าวมาแล้วในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ครูอาจารย์ หมายถึง ครูอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัด
ทบวงมหาวิทยาลัย

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยจัดลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท พร้อมทั้ง
รายการอ้างอิงและภาคผนวก ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการ
วิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย
และการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับในแบบสอบถามและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ในส่วนสุดท้ายเป็นรายการอ้างอิงและภาคผนวก